

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Sárosi Bus Magyar*
Cím: *Szinyei Merse István halálára*

Forrás: *Ujság*

Bn
(Helv)

1942 jul. 29
(Dátó)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Szinyei Merse István

Idő

"1942"

Személy

Szinyei Merse István halálára

Az első világháború szomorú befejezése 1918-ban darabokra szakította hazánkat. Sok mindent döntött romba és tört össze a rettenetes vég és derékbatörte a régi politikai világ egyik kiváló alakjának, a közelmúltban elhunyt Szinyei Merse Istvánnak életpályáját is. A megboldogult nagy fájdmában nem tudott beletörődni abba, hogy az ő szűkebb pátriája, a régi Sáros vármegye, Rákóczi földje s vele együtt ő maga is idegen fennhatóság alá kerüljön. Nehéz szívvel otthagytá szülőföldjét és Budapestre jött. Az itteni akkori politikai áramlatok azonban nem feleltek meg az ő gondolkodásának és ezért Nagymarosra költözött, hol teljes visszavonultságban és — után a családi vagyon régen eluszott, úgy hogy csak jól megérdemelt nyugdíjára volt utalva —, szerény anyagi viszonyok között töltötte életének utolsó éveit.

Szinyei Merse István a régi világból való patinás, tizenhárompróbás nobiles ur és hiány-

talánul tiszta jellem volt. Egész pályafutása nyilegyenes. A bibliai „király útján” járt és arról sohasem tért le, sem „bal”-ra, sem „jobb”-ra. Ehhez járult rendkívül szeretetreméltó és mindenkit lebilincselő, megnyerő egyénisége. Ezek a kiváló tulajdonságok predestinálták arra, hogy úgy a társadalmi, mint a közéletben elsőrangú pozíciót töltsön be.

Sárosi volt minden ízében, lelkének minden megnyilatkozásában. A sárosi lélek egyedülálló a maga nemében. Sokan félreismerték ezt a lelket, így még Mikszáth Kálmán, a nagy író is. Nem csoda, mert a sárosiak szeretetreméltósága, uri gvallériája első tekintetre félrevezethet bennünket. Pedig ez nem azonos a dzsentrí egy részének könnyelműségével, pazarló léhaságával. Ezek a sárosi családok 700—1000 éve laknak ebben a határmegyében. Micsoda élet-erő, elpusztíthatatlan, szivós ragaszkodás az ősi földhöz, micsoda lélek és lebirhatatlan őserő volt ezekben a családokban, hogy századok vérzivatarai kö-

zött megállták helyüket itt, az ország határszélén és megtartották ősi birtokaikat! Ez az

örökké derűs, a bajban, megpróbáltatásban is kiegyensúlyozott lelkű sárosi magyar, magasszintű társadalmi életet, kulturát teremtett és békés egyetértésben élt a vele együttélő némettel, szlovákkal, ruszinnal egyaránt. Sárosban igazi magyarellenességgel nem is volt sohasem, sőt a lakosság nemzeti különbség nélkül részt vett a közös hazai szabadságharcban. És a Mersék a haza szeretetében példátmutatóan, mindig elől jártak. Hétszázéves történetük elválaszthatatlan a magyar haza szeretetétől.

A Mersék 1262-ben Erdélyből kerültek Sáros megyébe. A délvédelmi harcokban tüntek ki és a kegyvesztett Bánk bán birtokait kapták a Szinye völgyében. Ennek a nemzetségnek egyik legszébb hajtása volt a daliás Szinyei Merse István. Ősei közül a századok során sokan kerül-

tek előkelő hivatali állásba. A nemzeti ébredés korában, 1830-ban Szinyei Merse Mihály a sárosi ellenzék vezére.

Közvetlen elődje, édesatyja, Szinyei Merse Félix 1839 és 1840-ben Kiszszében városának a köve volt az országgyűlésben. Azután visszavonult, de továbbra is a nemzeti eszmének egyik legerősebb oszlopa maradt és úgy a szabadságharc alatt, mint a Bach-korszak idején, a jernyei kastély volt a hazafias érzésű sárosi urak találkozója és itt beszéltek meg úgy a vármegye, mint az ország ügyeit. 1860-ban választják meg egyhangulag a vármegye első alispánjának és a provizórium után, 1869-ben ezt megismétlik. 1871-ben mint főispán kerül a vármegye élére és ezt az állását 1875-ben bekövetkezett haláláig közmegelegedéssel tölti be. Csak az ő puritán jelleme, pártatlansága és jó szíve volt képes a vármegyében a politikai ellentéteket kiegyenlíteni és a társadalmi, békét helyreállítani.

Szinyei Merse Félix nyolc gyermeke közül Pál fia mint hazánk egyik legnagyobb festő-

művésze szerzett dicsőséget a magyar névnek, viszont legifjabb fia, István, édesapja nyomdokaiba lépett, akinek egyéniségét illetően csaknem teljes ha-

sonmása volt. Huszonkétéves korában, 1884-ben, mint közgazgatási gyakornok lépett a vármegye szolgálatába és itt gyors egymásutánban fokról-fokra emelkedett; 1889-ben már főszolgabíró, 1892-ben, harmincéves korában alispán és 1897-ben mint főispán kerül a megye élére. De nemcsak Sáros megyének, hanem nehéz időkben Zemplén és Árva megyének a főispáni székét is betölti. Hivatali működését igazságosság és jóindulat jellemezte. Különös szeretettel viselte szívén felekezeti és nemzeti különbség nélkül úgy a középosztály, mint a kispolgárok és főképpen a falu népének sorsát és ez a magyarázata nagy népszerűségének. Nem kevesebb, mint huszonkét falu képezte a Szinyei-család birtokát és ezeknek legnagyobb része még atyjának a kezén volt és a nép mindenütt csak „nas Istvanka”-nak — a mi Istvánunknak — nevezte. Ha a szükség úgy kívánta, tudott eré-

nyes is lenni, sőt néha egy kis erőszaktól sem riadt vissza, de neki ezt is megbocsátották. Jellemző, hogy Zemplénben, ahol az Andrássy, Hadik, Barkóczy grófok és más ottani tőzsgyökeres régi nemes családok voltak a vármegye urai, ő, az „idegen“, a legrövidebb idő alatt közkedveltségre tett szert. Még ennél is megkapóbb, hogy Árvában, e tipikusan szlovák megyében, *a nép annyira szerette, mintha saját fiainak a sorából került volna ki és Trianon után is még sokáig emlegették magyar főispánjukat.*

Szinyei Merse István azonban nemcsak megyei szolgálatot teljesített, hanem néhány éven át a diplomáciai pályán is, mint szentpétervári attasé fejtett ki elismeréreméltó munkát.

Hosszu hivatalos működése alatt talán 1914 őszén várt reá a legnehezebb feladat, amikor a világháború kezdetén az oroszok betörték a határmegyébe és már csak alig tizenöt kilométerre voltak a vármegye székhelyétől, Eperjestől. Az ő nagy energiája és bizalmatlakeltő példaadása tartotta az utolsó percig az emberekben a lelket és neki köszönhető, hogy *Sáros népe nagyobb megrázkódtatások nélkül tudta ezeket a súlyos időket átvé-*

szelni. A hadszíntér közelében akkor éjjel-nappal állandó munkában van és jól megválasztott munkatársaival a lehetetlent is

lehetővé tudja tenni. A lakosság közéletmezejes aggasztón hiányos. *Eperjesi* derék polgármesterével, *Faragó* Józseffel azonban csodadolgokat visznek véghez. Legfőbb gondját az képezi, hogy az elpusztított sárosi szlovák és ruszin falvak népe ne lásson szükségét. *A világháború alatt egyébként őt megyének a kormánybiztosa és mindenütt feladata magaslatán áll.*

Politikai pártállásában kezdetül végig következetes volt. Rendületlen híve volt Tisza István politikájának. Egyik legmeghittebb barátja volt a vezérnek, aki nehéz időkben sokszor kérte ki az ő véleményét és sokszor követte az ő tanácsát.

A politikai működésén kívül élénk résztvett a kulturmozgalmakban is. Mint az *eperjesi Széchenyi-kör elnöke*, sokat fáradozott ennek a fellendítésén és az ő idejébe esik a vidéki kezekben tulnőtt egyesületnek a népnevelési szakosztállyal való kibővítése.

Erdemei elismerésül a valóságos belső titkos tanácsosi méltóságot és a Szent István-rendet kapta.

De teljesen hibátlan ember és élet alig akad. Szinyei Merse István is hibát követett el, amikor az összeomlás után elhagyta szűkebb hazáját. Bármennyire is nehezére esett volna, neki minden körülmények között ott kellett volna maradnia. A szlo-

vákiai magyarságot is kikezdte az örökös turáni átok és a pártokra szakadás, valamint úgy a pártoknak, mint a pártvezéreknek torzsalkodása csak sorvasztotta az amugyis nehéz sorsban élő magyarság erejét. Szinyei Merse István lett volna talán az egyedüli férfiú, aki az ő kiváló egyéniségével és nagy tetterejével meg tudta volna teremteni kezdetül fogva a magyar egységet s ha a magyar érdek esetleg mégis úgy kívánta volna, hogy a magyarság több pártra tömörüljön — ő mindenesetre örökösödött volna ezeknek a különböző pártoknak a harmóniája felett. De ennél messzebbmenően az ő egyénisége meg tudta volna őrizni a magyarérezelmű szlovákságnak a magyar állameszméhez való hűségét is.

Szinyei Merse István erős szervezetét az utolsó hónapokban nagyon kikezdte a kór. Sokat szenvedett, de testi szenvedésein kívül bizonyára sokkal nagyobb volt a lelki fájdalma afelett, hogy nem tudta megélni Rákóczi földjének, az ő régi vármegyéjének az anyaország-hoz való visszatérését. Egészen bizonyos vagyok benne, hogy *ez volt életének az utolsó kívánsága, utolsó imája.*

Sárosi Bús Magyar